

פתרון תרגיל 3

שאלה 1

- א. n משתנים
 ב. אין הגבלה על מספר המשוואות
 ג. אינסוף

שאלה 2

ק. למשל למערכת בת משוואה אחת $0 \cdot x_1 + 0 \cdot x_2 + 0 \cdot x_3 = 0$, כל שלשה (x_1, x_2, x_3) מהווה פתרון.

שאלה 3

א. נתון ש- $c = (\gamma_1, \dots, \gamma_n)$ הוא פתרון של המערכת

$$\text{ולכן, } \begin{cases} \alpha_{11}x_1 + \dots + \alpha_{1n}x_n = 0 \\ \alpha_{21}x_1 + \dots + \alpha_{2n}x_n = 0 \\ \vdots \\ \alpha_{m1}x_1 + \dots + \alpha_{mn}x_n = 0 \end{cases}$$

מתקיים

$$\text{נכפול את כל השווייונות בסקלר } \lambda \text{ ונקבל: } \begin{cases} \alpha_{11}\gamma_1 + \dots + \alpha_{1n}\gamma_n = 0 \\ \alpha_{21}\gamma_1 + \dots + \alpha_{2n}\gamma_n = 0 \\ \vdots \\ \alpha_{m1}\gamma_1 + \dots + \alpha_{mn}\gamma_n = 0 \end{cases}$$

אולם פירושם של השווייונות הללו הוא שה- n יהיה

$$\begin{cases} \alpha_{11} \cdot \lambda \gamma_1 + \dots + \alpha_{1n} \cdot \lambda \gamma_n = 0 \\ \alpha_{21} \cdot \lambda \gamma_1 + \dots + \alpha_{2n} \cdot \lambda \gamma_n = 0 \\ \vdots \\ \alpha_{m1} \cdot \lambda \gamma_1 + \dots + \alpha_{mn} \cdot \lambda \gamma_n = 0 \end{cases}$$

$\lambda c = (\lambda \gamma_1, \dots, \lambda \gamma_n)$ פותרת את המערכת.

ב. יהיו $c = (\gamma_1, \dots, \gamma_n)$, $d = (\delta_1, \dots, \delta_n)$ שני פתרונות של המערכת הנתונה ולכן

מתקיימים השווייונות:

$$\text{נחבר את } \begin{cases} \alpha_{11}\delta_1 + \dots + \alpha_{1n}\delta_n = 0 \\ \alpha_{21}\delta_1 + \dots + \alpha_{2n}\delta_n = 0 \\ \vdots \\ \alpha_{m1}\delta_1 + \dots + \alpha_{mn}\delta_n = 0 \end{cases}, \begin{cases} \alpha_{11}\gamma_1 + \dots + \alpha_{1n}\gamma_n = 0 \\ \alpha_{21}\gamma_1 + \dots + \alpha_{2n}\gamma_n = 0 \\ \vdots \\ \alpha_{m1}\gamma_1 + \dots + \alpha_{mn}\gamma_n = 0 \end{cases}$$

$$\begin{cases} \alpha_{11}(\delta_1 + \gamma_1) + \dots + \alpha_{1n}(\delta_n + \gamma_n) = 0 \\ \alpha_{21}(\delta_1 + \gamma_1) + \dots + \alpha_{2n}(\delta_n + \gamma_n) = 0 \\ \vdots \\ \alpha_{m1}(\delta_1 + \gamma_1) + \dots + \alpha_{mn}(\delta_n + \gamma_n) = 0 \end{cases} \text{ שתי המערכות ונקבל:}$$

כלומר, ה- n ייה $c + d = (\gamma_1 + \delta_1, \dots, \gamma_n + \delta_n)$ פותרת את המערכת.

ג. אם c, d הם פתרונות של המערכת אזי $\lambda_1 c, \lambda_2 d$ הם גם פתרונות על פי א'. אבל אז, על פי ב', גם $\lambda_1 c + \lambda_2 d$ הוא פתרון של המערכת.

ד. התכונות הללו הן נחלתן של המערכות ההומוגניות. על מנת להראות שאינן מתקיימות במערכות לא הומוגניות, מספיק להביא דוגמא נגדית:

$(1,4), (2,3)$ שניהם פתרונות של $x + y = 5$ אבל $(1,4) + (2,3) = (3,7)$ אינו פתרון של המשוואה כי $3 + 7 = 10 \neq 5$.

$(1,4)$ פתרון של $x + y = 5$ כאמור אבל $2 \cdot (1,4) = (2,8)$ אינו פתרון של משוואה זו.

שאלה 4

א) נוכיח תחילה שקיימים $m, n \in \mathbb{N}$ כך ש $m < n$ ו $m \cdot 1_F = n \cdot 1_F$. אמנם, אחרת נקבל שהקבוצה $\{k \cdot 1_F \mid k \in \mathbb{N}\}$ אינסופית. אבל $\{k \cdot 1_F \mid k \in \mathbb{N}\} \subseteq F$ ו סופית לכן גם $\{k \cdot 1_F \mid k \in \mathbb{N}\}$ סופית וקיבלנו סתירה. מכאן קיימים $m, n \in \mathbb{N}$ כך ש $m < n$ ו $m \cdot 1_F = n \cdot 1_F$. ניתן להסיק מכאן ש $(n - m) \cdot 1_F = 0_F$ ברור ש $n - m \in \mathbb{N}$ ולכן $\text{char}(F) > 0$.

ב) מכיון שהמאפיין אינו אפס מתקיים בהכרח $\text{char}(F) = p$ עובר איזשהו ראשוני p . נראה שבקבוצה $A = \{k \cdot 1_F \mid k \in \mathbb{N} \cup \{0\}\}$ יש בדיוק p איברים.

יהי $k \in \mathbb{N}$ אזי ניתן לחלק את k ב p ולקבל שארית בין 0 ל $p - 1$.

כלומר קיימים $t, m \in \mathbb{N}$ ו $0 \leq r \leq p - 1$ כך ש $k = mp + r$. קל לראות ש

$k \cdot 1_F = r \cdot 1_F$ (זכרו ש $\text{char}(F) = p$) לכן $A = \{k \cdot 1_F \mid 0 \leq k \leq p - 1\}$.

בהכרח אם $0 \leq k \neq s \leq p-1$ נקבל ש $k \cdot 1_F \neq s \cdot 1_F$ (למה? רמז: נקבל סתירה להגדרת המאפיין כטבעי המינימלי כך ש...).

לכן ב $A = \{k \cdot 1_F \mid 0 \leq k \leq p-1\}$ יש בדיוק p איברים שונים. מתקיים:

$$1_F \in A \subseteq F \quad (1)$$

(2) אם $k \cdot 1_F, s \cdot 1_F \in A$ כך ש $s \cdot 1_F \neq 0_F$ אזי $(p-s) \cdot 1_F = -(s \cdot 1_F)$ ומתקיים

$$k \cdot 1_F - s \cdot 1_F = (k + p - s) \cdot 1_F \in A$$

כמו כן מכיון ש $s \cdot 1_F \neq 0_F$ אז קיים $1 \leq m \leq p-1$ כך ש $(m \cdot 1_F) \cdot (s \cdot 1_F) = 1_F$.

הסבר: דומה לחלוטין להוכחת הופכי בשדה $\mathbb{Z}_p$ (הסתכלו בהרצאה). מכיון

שהקבוצה A סגורה לכפל אז אם לא קיים $1 \leq m \leq p-1$ כך ש

$$(m \cdot 1_F) \cdot (s \cdot 1_F) = 1_F \quad 1 \leq m \neq t \leq p-1$$

ש $(m \cdot 1_F) \cdot (s \cdot 1_F) = (t \cdot 1_F) \cdot (s \cdot 1_F)$ (למה?) ולכן בהכרח קיים

$$1 \leq m \leq p-1 \quad \text{כך ש} \quad (m \cdot 1_F) \cdot (s \cdot 1_F) = 1_F \quad \text{כלומר} \quad (s \cdot 1_F)^{-1} = m \cdot 1_F \quad \text{ומכאן}$$

$$(k \cdot 1_F)(s \cdot 1_F)^{-1} = (km) \cdot 1_F \in A$$

עפ"י הקריטריון של תת שדה נסיק ש A תת שדה של F .

הערה: לכל $0 \leq m, s \leq p-1$ מתקיים

$$m \cdot 1_F + s \cdot 1_F = ((m+s) \bmod p) \cdot 1_F$$

(בדקו!) $(m \cdot 1_F) \cdot (s \cdot 1_F) = (ms \bmod p) \cdot 1_F$

(לכן במובן מסויים A היא "עותק" של $\mathbb{Z}_p$).

תרגיל 1.6 ב

אם נצמצם את המשוואה הראשונה ב-2 (למה זה מותר?) נקבל

$$\begin{cases} 2x + 4y + 6z = 8 \\ 3x + 6y + 10z = 4 \\ 4x + 8y + 2z = 9 \end{cases}$$

ונקבל את המערכת

$$R_2 - 3R_1 \rightarrow R_2$$

$$R_3 - 4R_1 \rightarrow R_3$$

נבצע את הפעולות הבאות :

$$\begin{cases} x + 2y + 3z = 4 \\ 3x + 6y + 10z = 4 \\ 4x + 8y + 2z = 9 \end{cases}$$

קל לראות שלמערכת אין פתרון מעל $\mathbb{Z}$.

$$\begin{cases} x + 2y + 3z = 4 \\ 0x + 0y + z = -8 \\ 0x + 0y + -10z = -7 \end{cases}$$

(אגב, למערכת גם אין פתרון מעל הממשיים).

תרגיל 1.7

למערכת $x + y + z = 0$ מעל $\mathbb{Z}_7$ יש בדיוק 49 פתרונות שונים.

(מדוע?)

תרגיל 1.8

ג.

$$\begin{cases} x_1 + (a-1)x_2 - x_3 = 4 \\ ax_1 + (a-1)x_2 - x_3 = a+3 \\ x_1 + (a-1)x_2 + (a-3)x_3 = 7 \end{cases} \xrightarrow{\begin{matrix} R_2 - aR_1 \rightarrow R_2 \\ R_3 - R_1 \rightarrow R_3 \end{matrix}} \begin{cases} x_1 + (a-1)x_2 - x_3 = 4 \\ 0x_1 + (1-a)(a-1)x_2 + (a-1)x_3 = -3(a-1) \\ 0x_1 + 0x_2 + (a-2)x_3 = 3 \end{cases}$$

פתרון יחיד: $a \neq 1, 2$.

אין פתרון: כש $a = 2$ נקבל מהמשוואה השלישית סתירה ($x_1 + 0x_2 + 0x_3 = 3$) ולכן במצב זה אין פתרון.

אינסוף פתרונות: $a=1$ נקבל מערכת $\begin{cases} x_1 + 0x_2 - x_3 = 4 \\ 0x_1 + 0x_2 + 0x_3 = 0 \\ 0x_1 + 0x_2 + -x_3 = 3 \end{cases}$ או אם נחליף את השורות

השנייה והשלישית לקבלת צורה מדורגת $\begin{cases} x_1 + 0x_2 - x_3 = 4 \\ 0x_1 + 0x_2 + -x_3 = 3 \\ 0x_1 + 0x_2 + 0x_3 = 0 \end{cases}$ וברור שישנם אינסוף

פתרונות. המשתנה החופשי הוא x_2 כי x_1 ו- x_3 משתנים מובילים (בצורה המדורגת הם המשתנים הראשונים בשורות הראשונה והשנייה כך שהמקדמים שלהם אינם אפסים) אם נציב $x_2 = t$ נקבל שאוסף הפתרונות הוא מהצורה $\{(1, t, -3) | t \in R\}$.